

TEMATSKI INFORMATIVNI ČLANAK U OKVIRU EUROPSKOG SEMESTRA

VJEŠTINE ZA TRŽIŠTE RADA

1. UVOD

Vještine su ključne za konkurentnost i zapošljivost jer strukturne promjene, kao što su globalizacija i tehnološki napredak, zahtijevaju sve bolje i sve brojnije vještine relevantne na tržištu rada kako bi se postigao rast produktivnosti i osigurala dobra radna mjesta.

Ovaj informativni članak usmjeren je na vještine koje su izravno povezane s potrebama tržišta rada. Za sveobuhvatniji pregled visokog i nižeg obrazovanja, vidjeti tematske informativne članke *Stjecanje tercijarnog obrazovanja* i *Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje*.

2. UTVRĐIVANJE PROBLEMA

2.1. Osnovne vještine

Dovoljne razine osnovnih vještina (pismenost, matematička pismenost, znanost i tehnologija) mladim su osobama neophodne za jednostavan pristup tržištu rada, a odraslim osobama za zadržavanje visokokvalitetnih i stabilnih radnih mjesta. Međutim, velik udio (20 – 25 %) mladih osoba uključenih u temeljno obrazovanje (prema rezultatima istraživanja PISA iz 2015.)¹ i radno sposobnih odraslih osoba (prema rezultatima istraživanja PIAAC iz 2012.)² nema te osnovne vještine, što ih

omete u pronalaženju stabilnog zaposlenja i općenito u sudjelovanju u gospodarskom i društvenom životu.

Velik broj država EU-a i dalje ima vrlo visok udio 15-godišnjaka koji postižu slabe rezultate u osnovnim vještinama³. Ti će učenici najvjerojatnije imati ozbiljne poteškoće u svojem daljnjem obrazovanju, na tržištu rada i u svakodnevnom životu.

Najveći udio učenika sa slabim rezultatima u području je matematike i iznosi približno 22 % na razini EU-a. U samo tri države članice taj je udio niži od referentne stope od 15 %⁴, unatoč tome što je 12 država članica uspjelo smanjiti svoj udio u razdoblju od 2012. do 2015. (slika 1.).

Rezultati u čitanju i znanstvenoj pismenosti nešto su bolji, no oba su se rezultata s vremenom znatno pogoršala.

Rezultati Bugarske, Rumunjske i Cipra loši su u sva tri područja testiranja, osobito u matematici, u kojoj više od 40 % učenika postiže loše rezultate. Općenito, zemlje s relativno malim udjelom učenika koji postižu slabe rezultate imaju i veće udjele učenika koji postižu najbolje rezultate na testovima PISA-e, tj. onih na razini 5 ili

<http://www.oecd.org/skills/piaac/>.

³ Učenici sa slabim rezultatima definiraju se kao oni učenici čiji su rezultati ispod razine sposobnosti 2 u jednom od područja testiranja PISA-e (čitanje, matematika ili prirodoslovlje).

⁴ U okviru strateškog okvira za suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja („ET 2020.“) države članice dogovorile su se da bi udio 15-godišnjaka koji postižu slabe rezultate u čitanju, matematici i prirodoslovlju do 2020. trebao biti manji od 15 %.

¹ PISA se odnosi na OECD-ov Program za međunarodnu procjenu učenika. Za više informacija o načinu definiranja tih razina, vidjeti <http://www.oecd.org/pisa/test/>.

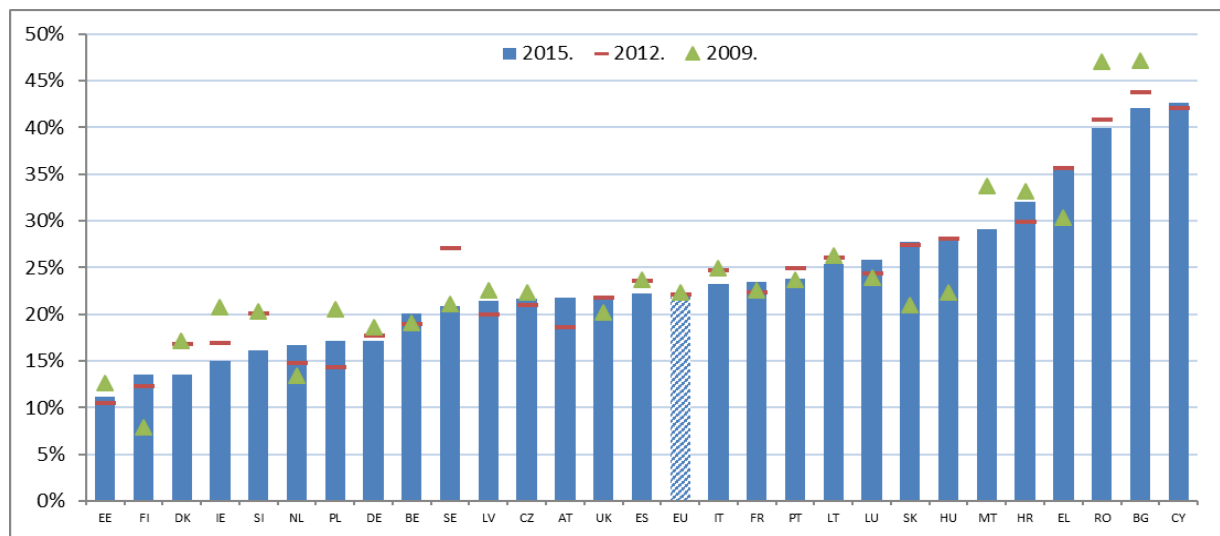
² PIAAC se odnosi na OECD-ov Program za međunarodnu procjenu kompetencija odraslih. Za više informacija o načinu definiranja tih razina, vidjeti

višoj. To pokazuje da je u tim slučajevima riječ o boljim sustavima za obrazovanje i osposobljavanje, a ne o namjernom davanju prednosti izvrsnosti nauštrb jednakosti.

Obrazovni sustavi još nisu potpuno učinkoviti u smanjivanju nejednakosti. Udio dječaka koji postižu slabe rezultate u čitanju mnogo je veći od udjela djevojčica (23,5 % prema 15,9 %) iako razlike po spolu u čitanju uglavnom nestaju u kasnijoj dobi (kako pokazuju podaci iz

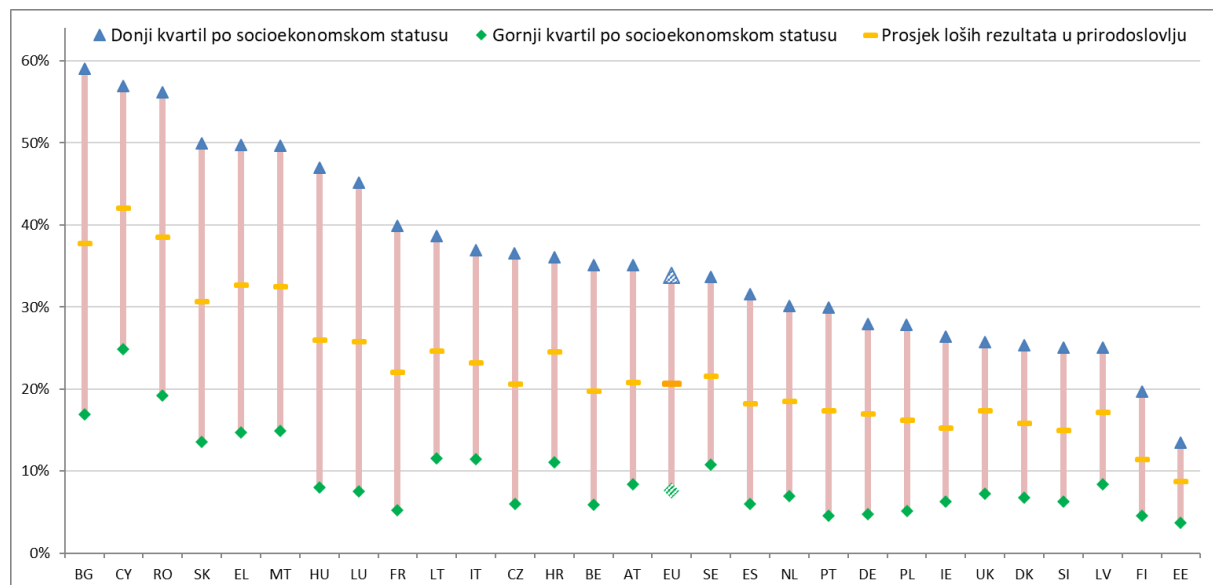
istraživanja PIAAC za osobe u dobi od 16 do 24 godine). Rezultati dječaka i djevojčica ujednačeniji su u ostala dva područja osnovnih vještina. Socioekonomski status učenika i dalje je jedna od glavnih odrednica stjecanja vještina u školi. Vrlo je velika razlika u udjelu učenika koji postižu slabe rezultate u prirodoslovlju među učenicima koji se po socioekonomskom statusu nalaze u donjem kvartilu u odnosu na one iz gornjeg kvartila (slika 2.).

Slika 1. – Udjeli učenika sa slabim rezultatima u matematičkim vještinama u testiranjima PISA-e, odabrane godine

Izvor: OECD (PISA).

Slika 2. – Utjecaj socioekonomskog statusa na rezultate iz matematike, 2012.

Izvor: OECD (PISA).

Činjenica da europski sustavi za obrazovanje i osposobljavanje ne pružaju najosnovnije vještine u slučaju 20 % učenika usko je povezana s visokim oportunitetnim troškovima. To pokazuje ne samo razmjere problema u pogledu poboljšanja uspješnosti sustava za obrazovanje i osposobljavanje, već i velike potencijalne koristi u smislu većeg rasta i zapošljavanja kada bi se smanjio taj udio učenika koji će vjerojatni imati ozbiljnih problema sa zapošljavanjem.

U populaciji radno sposobnih odraslih osoba (u dobi od 16 do 65 godina) u prosjeku je 43 % pokazalo srednju ili visoku razinu pismenosti (razine od 3 do 5) u državama EU-a koje su sudjelovale u istraživanju PIAAC-a. To je znatno ispod prosjeka OECD-a (49 %).

Osim toga, jedna od pet odraslih osoba u državama EU-a koje su sudjelovale u istraživanju pokazala je nisku razinu vještina u području pismenosti, a u području matematičke pismenosti taj omjer iznosi čak jedan od četiri. Kad je riječ o vrlo visokoj razini vještina, svega nekoliko država članica ima rezultate na razini najboljih trećih zemalja, kao što je Japan. Ostala velika neeuropska gospodarstva, primjerice, Kanada i SAD, imaju rezultate koji su slični rezultatima mnogih država EU-a.

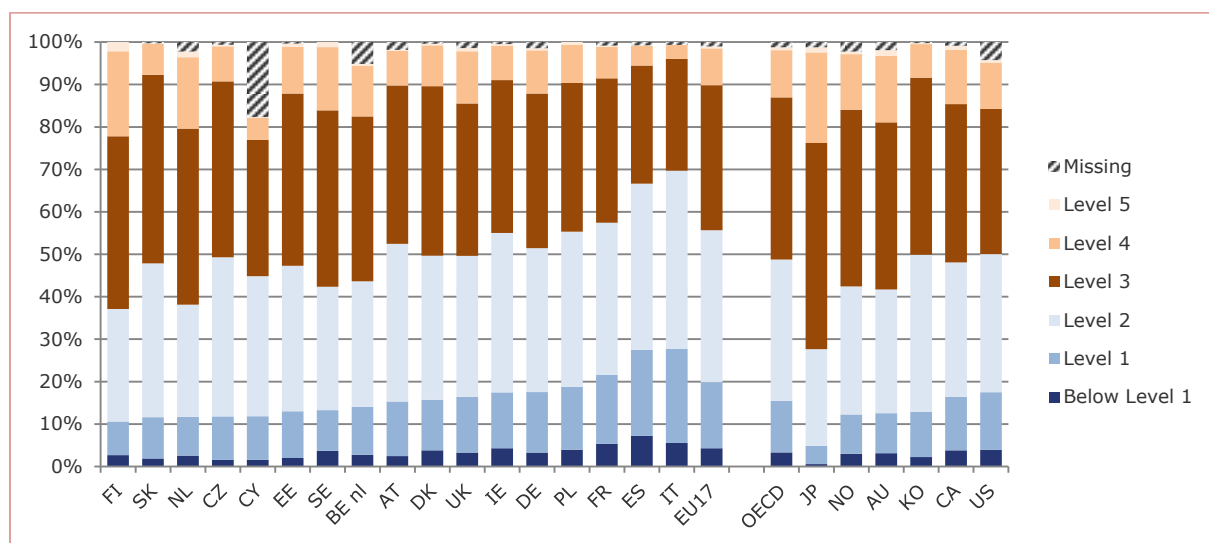
Međutim, postoje znatne razlike u raspodjeli vještina među državama članicama EU-a. Općenito, države članice mogu se podijeliti na tri skupine:

- 1) države s visokim udjelom odraslih osoba koje postižu srednje i izvrsne rezultate te malim udjelom osoba koje postižu slabe rezultate (primjerice, Nizozemska, Finska, Švedska i Flandrija u Belgiji)
- 2) države s rezultatima koji ne odstupaju znatno od prosjeka OECD-a i
- 3) države s relativno malim udjelom osoba sa srednjim i izvrsnim rezultatima te velikim udjelom osoba sa slabim rezultatima (Španjolska i Italija).

Dok su u nekim zemljama vrlo niske razine vještina karakteristične za starije dobne skupine, u drugim se zemljama čini da i mlađe dobne skupine ostvaruju poprilično loše rezultate (npr. Cipar i Ujedinjena Kraljevina). Osim toga, rezultati istraživanja potvrđuju da je razina sposobnosti vrlo usko povezana s obrazovanjem roditelja i migrantskim statusom. Međutim, razmjer te povezanosti razlikuje se od države do države.

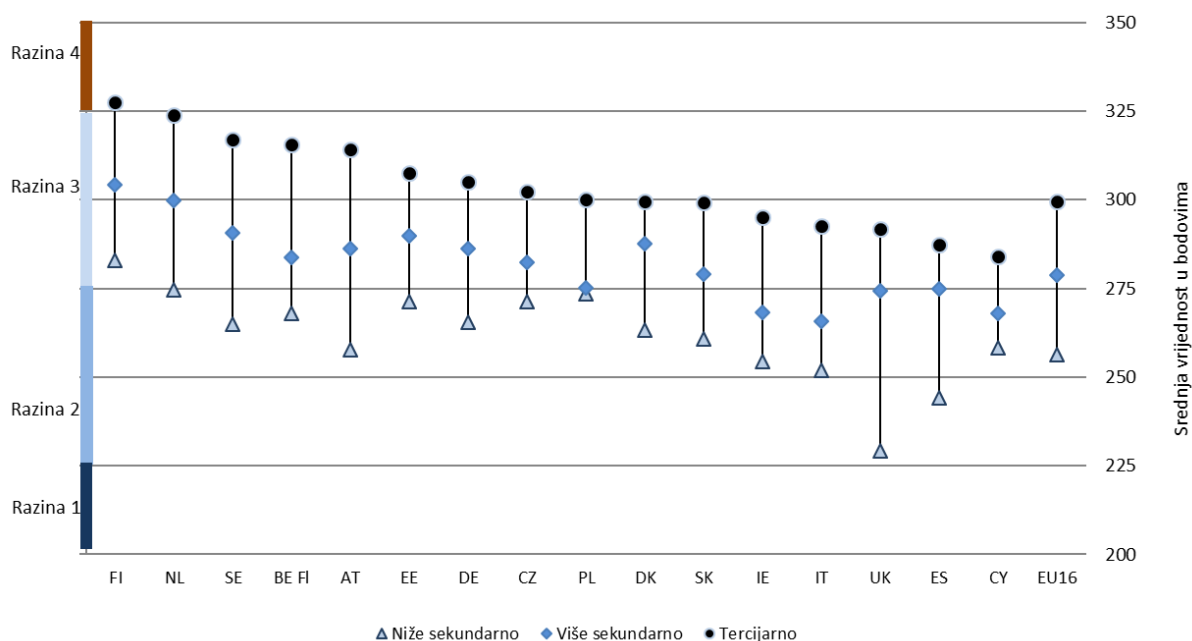
Rezultati istraživanja PIAAC-a pokazuju i znatne razlike među državama s obzirom na razine vještina koje posjeduju osobe s usporedivim stupnjem obrazovanja. Primjerice, mlađe osobe u Finskoj, Nizozemskoj ili Švedskoj koje su završile samo više sekundarno obrazovanje pokazuju višu prosječnu razinu vještina od osoba sa sveučilišnim obrazovanjem u Španjolskoj ili na Cipru.

Slika 3. — Udio populacije u dobi od 16 do 65 godina na svakoj razini sposobnosti u području pismenosti, 2012.

Izvor: OECD (PIAAC). Napomena: države su poredane po udjelu osoba s razinom 1 i nižom razinom zajedno. Nedostaju podaci: osobe koje nisu pristupile testiranju.

Slika 4. — Prosječna razina sposobnosti u području pismenosti za osobe u dobi od 16 do 29 godina prema stupnju obrazovanja, 2012.

Izvor: OECD (PIAAC). Napomena: države su poredane po prosječnom rezultatu na razini tercijarnog obrazovanja.

2.2. Transverzalne vještine

Novi načini rada i češće promjene radnih mjesta (zbog nužnosti ili mogućnosti) zahtijevaju širi skup vještina. Transverzalne⁵ vještine one su vještine koje su relevantne za pronalaženje poslova i zanimanja u područjima koja su različita od sadašnjeg ili prošlog područja rada. Trenutačno 40 % poslodavaca navodi poteškoće u pronalaženju ljudi s pravim vještinama, pri čemu mnogi poslodavci naglašavaju nedostatak transverzalnih vještina⁶ kod kandidata za radno mjesto.

Više od polovine zaposlenika iz EU-a za obavljanje poslova potrebno je znanje stranih jezika (iako su te vještine obično specifične za određenu podskupinu poslova). Međutim, samo 42 % učenika u tinejdžerskoj dobi sposobno je koristiti se svojim prvim stranim jezikom⁷.

Iako poslodavci cijene zaposlenike koji pokazuju inicijativu i sposobnost prilagodbe izazovima i promjenama u okruženju⁸, poduzetničke razine i dalje su na poprilično niskoj razini među stanovništvom EU-a. Samo u nekolicini država članica više od polovine odraslih stanovnika smatra da imaju vještine i

---

⁵ Vještine koje osobe imaju, a koje su relevantne za poslove i zanimanja različita od onih koje osobe trenutačno imaju ili su nedavno imale. Te su vještine možda usvojene tijekom aktivnosti koje nisu povezane s poslom ili aktivnosti u slobodno vrijeme, ili sudjelovanjem u obrazovanju ili osposobljavanju. Općenitije, to su vještine koje su naučene u jednom kontekstu ili kako bi se riješila određena situacija/problem i mogu se prenijeti u drugi kontekst.

⁶ OECD/Europska unija, *The Missing Entrepreneurs 2015: Policies for Self-Employment and Entrepreneurship* (Poduzetnici koji nedostaju 2015.: Politike za samozapošljavanje i poduzetništvo), OECD Publishing, 2015.

⁷ Panorama vještina EU-a, (2014.) Foreign languages Analytical Highlight, pripremili ICF GHK i Cedefop za Europsku komisiju.

⁸ OECD/Europska unija, *The Missing Entrepreneurs 2015: Policies for Self-Employment and Entrepreneurship* (Poduzetnici koji nedostaju 2015.: Politike za samozapošljavanje i poduzetništvo), OECD Publishing, 2015.

znanje potrebno za pokretanje poduzeća⁹.

Nadalje, samo polovina stanovništva EU-a starijeg od 15 godina slaže se s time da im je školsko obrazovanje pomoglo da razviju smisao za inicijativu i određeni poduzetnički stav (vidjeti sliku 5.)¹⁰.

2.3. Neusklađenost vještina

Neusklađenost vještina odnosi se na neusklađenost između potražnje za vještinama i njihove ponude na tržištu rada. Drugim riječima, to je situacija u kojoj se vještine koje traže poslodavci razlikuju od vještina koje nude osobe koje traže posao ili zaposlenici. Ako se ta situacija nastavi, neusklađenost vještina, koja se može pojaviti u različitim oblicima, može dovesti do kratkoročnih i dugoročnih gospodarskih i socijalnih gubitaka za ljude, poslodavce i društvo.

Pozornost oblikovatelja politika i znanstvenika privukle su sljedeće tri glavne dimenzije:

- 1) makroekonomska neusklađenost vještina, koja se odnosi na razlike između vještina potrebnih za ponudene poslove i vještina koje ima skupina nezaposlenih, pri čemu postoji široka neusklađenost na razini kvalifikacija
- 2) manjak specifičnih vještina, koji se odnosi na nemogućnost poslodavaca da pronađu radnike sa specifičnom vještinom ili zanimanjem i
- 3) neusklađenost vještina na radnom mjestu, koja se odnosi na razlike između vještina pojedinih zaposlenika i vještina potrebnih za obavljanje njihova posla¹¹. Makroekonomski pokazatelji neusklađenosti vještina mogu biti korisniji u okviru europskog semestra jer su pouzdaniji, češće

---

⁹ Kelley D., Singer S., Herrigton M., *2015/16 Global Report*, Global Entrepreneurship Monitor.

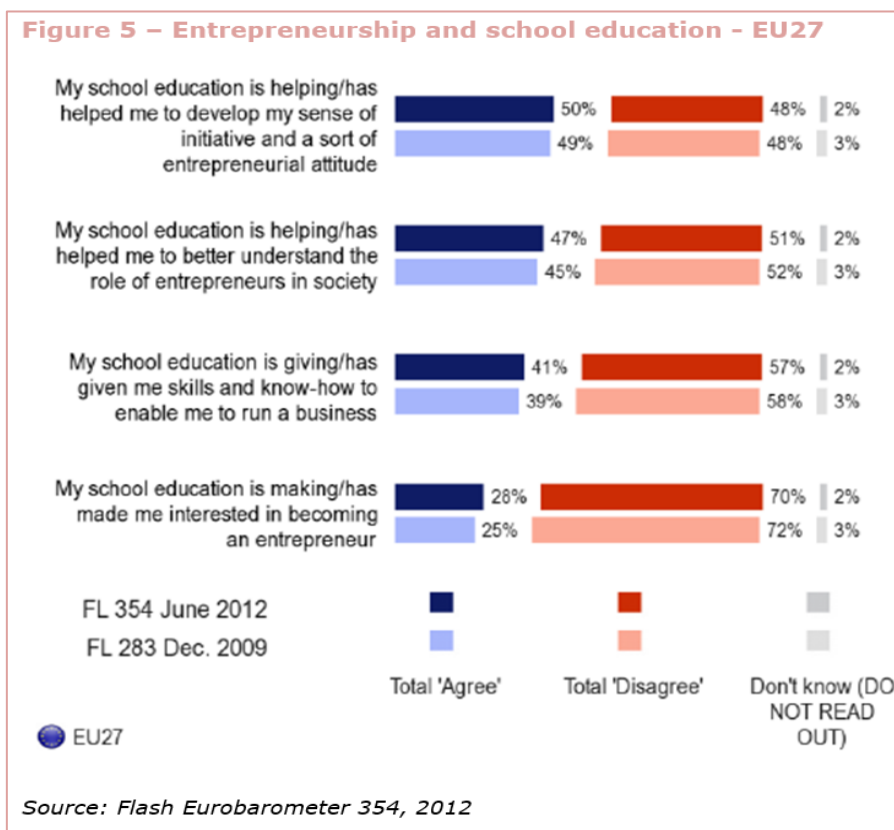
¹⁰ Europska komisija, *Flash Eurobarometer 354, „Poduzetnici u EU-u i izvan njegovih granica“*, 2012.

¹¹ Za detaljniji pregled vidjeti Kiss, A. i Vandeplas, A. (2015.) *Measuring Skills Mismatch* (Mjerenje neusklađenosti vještina). Analytical Webnote 7/2015, GU EMPL.

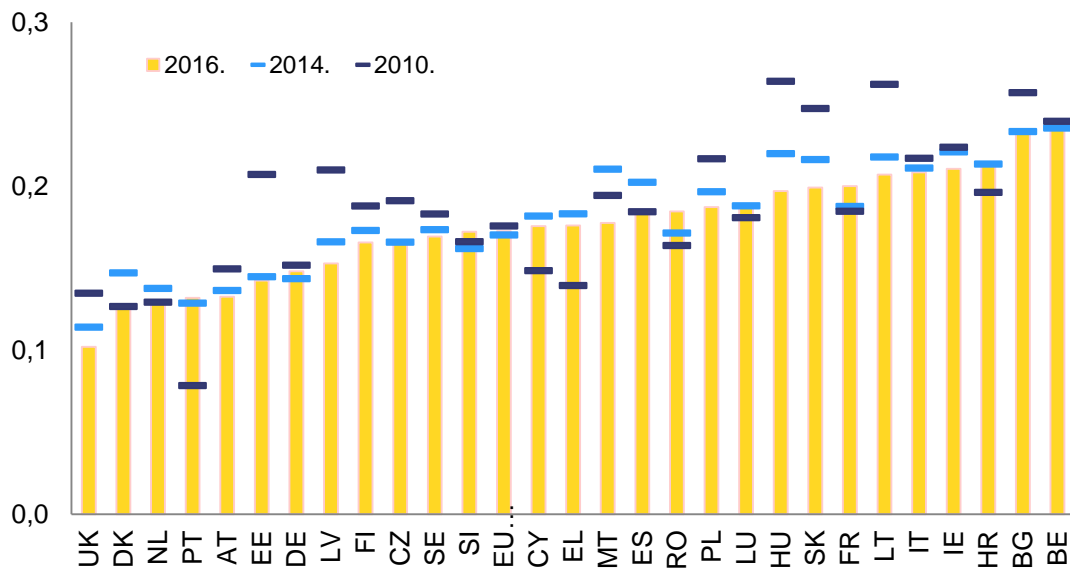
dostupni i bolje povezani s glavnim političkim pitanjima kao što je dugoročna ili strukturna nezaposlenost.

Jedan način mjerenja makroekonomske neusklađenosti vještina promatranje je načina na koji se stope zaposlenosti osoba s različitim skupinama vještina (visokokvalificirane, srednjekvalificirane i niskokvalificirane osobe) razlikuju u odnosu na stopu zaposlenosti cijele populacije u određenoj zemlji i godini. Što je razlika veća (relativna disperzija),

to je veća i makroekonomska neusklađenost vještina. Na slici 6. nalazi se međusobna usporedba država članica EU-a u pogledu tog pitanja. Disperzija stope zaposlenosti vrlo je visoka u Belgiji, Bugarskoj, Hrvatskoj, Irskoj i Italiji. U većini je slučajeva to posljedica niskih stopa zaposlenosti niskokvalificiranih osoba (osobito u odnosu na visokokvalificirane radnike). Iako je za razumijevanje temeljnih pokretača potrebna dublja analiza za pojedinu državu, korisno je i proučavanje trendova tijekom duljeg razdoblja.

Slika 6. — Relativna disperzija stopa nezaposlenosti prema stupnju obrazovanja

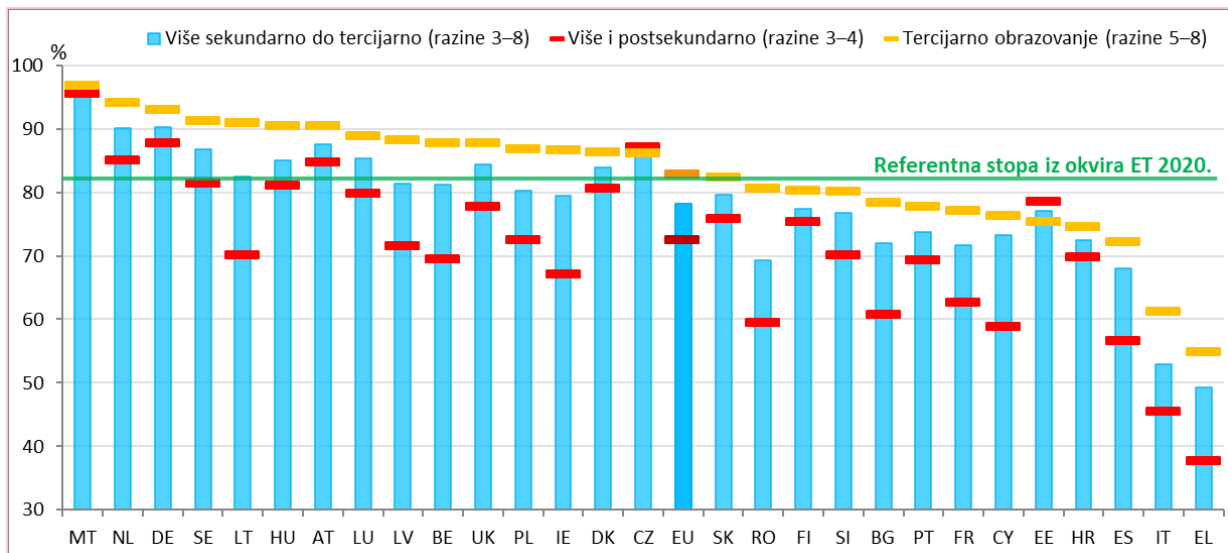

Izvor: vlastiti izračuni na temelju podataka Eurostata. Godišnji prosjek na temelju prosjeka četiriju tromjesečja.

Iako su se ishodi na tržištu rada tijekom razdoblja krize pogoršali i za osobe s tercijarnim obrazovanjem, omogućivanjem da mlade osobe steknu odgovarajuće znanje, vještine i stavove i dalje se olakšava prijelaz iz obrazovanja u zaposlenost. Na slici 7. prikazan je

postotak zaposlenih mladih osoba koje su nedavno završile školovanje u odnosu na referentnu vrijednost koju je 2012. utvrdilo Vijeće i prema kojoj bi do 2020. najmanje 82 % mladih osoba koje su nedavno završile školovanje trebalo biti zaposleno.

Slika 7. — Zapošljivost: stope zaposlenosti osoba u dobi od 20 do 34 godine koje su nedavno završile školovanje, 2016.

Izvor: Eurostat, Anкета o radnoj snazi (LFS)

Stopa zaposlenosti mladih osoba koje su nedavno završile školovanje u EU-u kao cjelini 2016. se dodatno povećala na 78,2 % čime se učvršćuje nedavni postupni oporavak. Stopa zaposlenosti osoba koje su završile više sekundarno obrazovanje povećala se od 2013. za 3,2 postotna boda dok se stopa za osobe koje su završile tercijarno obrazovanje povećala za 2,1 postotni bod. Stoga mladi s tercijarnim obrazovanjem imaju prednost u zapošljavanju od 10 postotnih bodova u odnosu na osobe koje su završile sekundarno obrazovanje. Ta prednost postoji u svim državama članicama osim u Estoniji i Češkoj.

Kad je riječ o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju, dokazi iz studije koju je proveo Zajednički istraživački centar (JRC)¹² pokazuju da u mnogim zemljama EU-a osobe koje su završile više sekundarno obrazovanje u programima usmjerenima na strukovno obrazovanje i osposobljavanje (SOO) imaju više stope zaposlenosti nego njihovi kolege koji nisu završili programe SOO-a. Oni imaju i niže stope nezaposlenosti i neaktivnosti¹³. U analizi OECD-a¹⁴ potvrđuje se da je na razinama višeg sekundarnog i postsekundarnog netercijarnog obrazovanja SOO povezan s većom vjerojatnošću zaposlenja (slika 9.), no uz nešto niže satnice.

Razlike su male, osobito kad se u obzir uzme spol. Na razini ISCED 5 postoji velika prednost koju pruža akademsko

obrazovanje u smislu zarade i zaposlenosti.

3. UTVRĐIVANJE POLUGA POLITIKE ZA SUOČAVANJE S PROBLEMIMA

Osnovne vještine mogu se poboljšati dostatnim ulaganjima u obrazovanje i strukturne reforme kojima se poboljšavaju učinkovitost i djelotvornost sustava za obrazovanje i osposobljavanje. Kako bi se među mladima smanjio broj osoba koje postižu slabe rezultate, potrebne su i uključive politike usmjerene na poboljšanje ishoda za učenike s nepovoljnim socioekonomskim statusom ili učenika koji govore drugim jezikom.

Temeljno strukovno obrazovanje i osposobljavanje cijeni se jer se njime razvijaju vještine potrebne za određeni posao i transverzalne vještine, čime se omogućuje prijelaz u zaposlenost te održavanje i osuvremenjivanje vještina radne snage. Više od 13 milijuna učenika pohađa neki strukovni program svake godine. Unatoč tome, u prognozama za tržište rada upućuje se na predstojeći manjak osoba koje su završile programe SOO-a do kojeg će doći u nekoliko država članica¹⁵.

Osobe koje su nedavno završile školovanje i stekle strukovne kvalifikacije na višoj sekundarnoj i postsekundarnoj netercijarnoj razini općenito jednostavnije prelaze iz obrazovanja na tržište rada. One imaju i više stope zaposlenosti nego osobe koje su završile opće obrazovne programe s usporedivim stupnjem obrazovanja. Unatoč tome, mnogim mladim osobama i njihovim roditeljima akademski obrazovni programi i dalje su privlačniji od strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

Zapravo, privlačnost i relevantnost programa SOO-a za tržište rada mogle bi se još znatno poboljšati. Nedovoljan je

---

¹² JRC CRELL (2015.): Education and youth labour market outcomes: the added value of VET. Technical briefing (Obrazovanje i ishodi za mlade na tržištu rada: Dodana vrijednost SOO-a. Tehničko izvješće). Studija se temelji na podacima za treće tromjesečje 2014. koje je Eurostat preuzeo iz ankete o radnoj snazi (LFS).

¹³ Mjereno kao udio zaposlenih osoba u dobi od 20 godina do 34 godine s najvišim stupnjem obrazovanja koje je više sekundarno ili postsekundarno netercijarno (ISCED 3 – 4).

¹⁴ OECD (2015.): The effects of vocational education and training on adult skills and wages. What can we learn from PIAAC? (Učinci strukovnog obrazovanja i osposobljavanja na vještine i plaće odraslih. Što možemo naučiti iz istraživanja PIAAC?)

---

¹⁵ Europski parlament (2015.), *Labour market shortages in the European Union (Nedostaci na tržištu rada u Europskoj uniji)* (<http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/home.html>).

broj programa u državama članicama u okviru kojih se u potpunosti iskorištava potencijal učenja kroz rad. Osim toga, nedostatne su i mogućnosti da netko tko je završio program SOO-a nastavi s visokim obrazovanjem.

U smislu kvalitete, svaki učenik iz programa SOO-a trebao bi biti pripremljen na život i rad u društvu koje je sve više globalizirano, među ostalim i učenjem stranih jezika.

Približno 50 % učenika iz EU-a koji su upisani u više sekundarno, postsekundarno i kratko tercijarno obrazovanje pohađa programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO). To SOO čini ključnim izvorom vještina i kompetencija za gospodarstva EU-a.

Stoga je bitno da sustavi za temeljni SOO omogućuju stjecanje primjerenih osnovnih, transversalnih i strukovnih vještina koje odgovaraju potrebama poslodavaca. Oni bi učenicima trebali omogućiti i uključivanje u programe učenja kasnije u životu i upravljanje prijelazom iz obrazovanja u zaposlenost

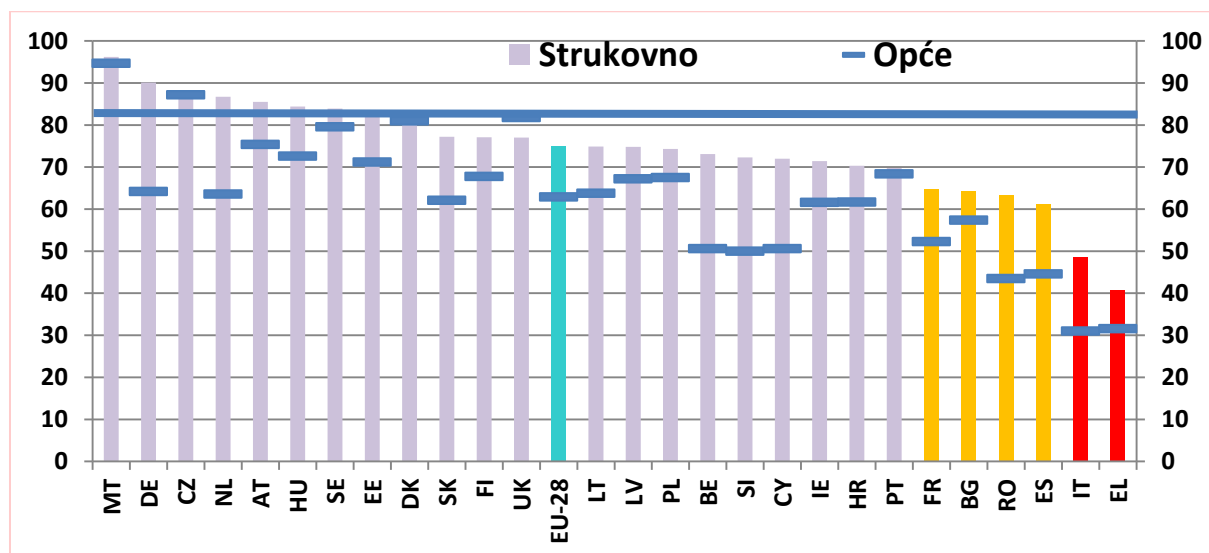
te s jednog radnog mjesta na drugo ili iz nezaposlenosti u zaposlenost.

Relevantnost obrazovanja za tržište rada, stope zaposlenosti mladih i prijelaz iz obrazovanja na posao u središtu su pozornosti ekonomskih i sektorskih politika tijekom posljednjih nekoliko godina.

SOO osobama koje završe svoje temeljno obrazovanje na sekundarnoj ili postsekundarnoj netercijarnoj razini omogućuje sustavno bolji prijelaz na tržište rada nego što je to slučaj s osobama koje imaju kvalifikacije višeg sekundarnog ili postsekundarnog netercijarnog obrazovanja iz općih obrazovnih programa, a ne nastavljaju s visokim obrazovanjem.

Osobe koje su nedavno završile SOO imale su 2016. ukupnu stopu zaposlenosti od 75 % na razini EU-a. Oni su stoga imali bolje ishode u pogledu zapošljavanja nego osobe koje su nedavno završile više sekundarno obrazovanje u okviru općih obrazovnih programa (62,9 %) (slika 8.).

Slika 8. — Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno završile više sekundarno i postsekundarno netercijarno obrazovanje, 2016.

Izvor: Eurostat (LFS – anketa o radnoj snazi, 2016.). Šifra podataka na internetu: edat_ifse_24.

Pokazateljem se mjere stope zaposlenosti osoba u dobi od 20 godina do 34 godine koje su završile obrazovanje jednu do tri godine prije provođenja ankete i stekle diplomu višeg sekundarnog obrazovanja (ISCED 3) ili postsekundarnog netercijarnog obrazovanja (ISCED 4) u odnosu na sve osobe u istoj dobnoj skupini koje trenutačno ne sudjeluju ni u jednom programu daljnjeg formalnog ili neformalnog obrazovanja ili osposobljavanja.

Općenito, to pokazuje da je SOO općenito dobar izbor za one mlade osobe koje ne namjeravaju nastaviti studiranje u okviru programa visokog obrazovanja. Međutim, prosječni ishodi ne pokazuju određene razlike među različitim zemljama, što ukazuje i na prostor za poboljšanje kvalitete SOO-a u zemljama u kojima ishodi SOO-a zaostaju za prosjekom EU-a.

Posljednjih se godina u EU-u smanjuje apsolutni broj polaznika SOO-a i njihov udio u ukupnom broju polaznika programa višeg sekundarnog obrazovanja.

Ukupan broj polaznika temeljnog SOO-a na razini višeg sekundarnog obrazovanja u EU-u smanjio se od 2013. do 2015. za približno 500 000 (4,7 %), na 10 309 154 polaznika. Taj silazni trend bio je vidljiv u svim četirima zemljama s najvećom populacijom polaznika SOO-a, koje čine više od 50 % svih polaznika SOO-a u EU-u.

Stoga se relativni udio polaznika SOO-a smanjio sa 48,9 % 2013. na 47,3 % 2015.

Međutim, postoje velike razlike među zemljama s obzirom na apsolutne i relativne veličine njihovih sustava za SOO. To je dijelom posljedica raznolikosti programa za SOO koji se nude u različitim zemljama.

Nekoliko država članica EU-a ima relativno velik udio mladih osoba koje odabiru opće programe višeg sekundarnog obrazovanja, ali ne nastavljaju s visokim obrazovanjem (slika 9.).

Veliki udio tih mladih osoba upućuje na to da postoji prostor da im se omogući da steknu neku strukovnu kvalifikaciju – na razini sekundarnog, postsekundarnog ili tercijarnog obrazovanja.

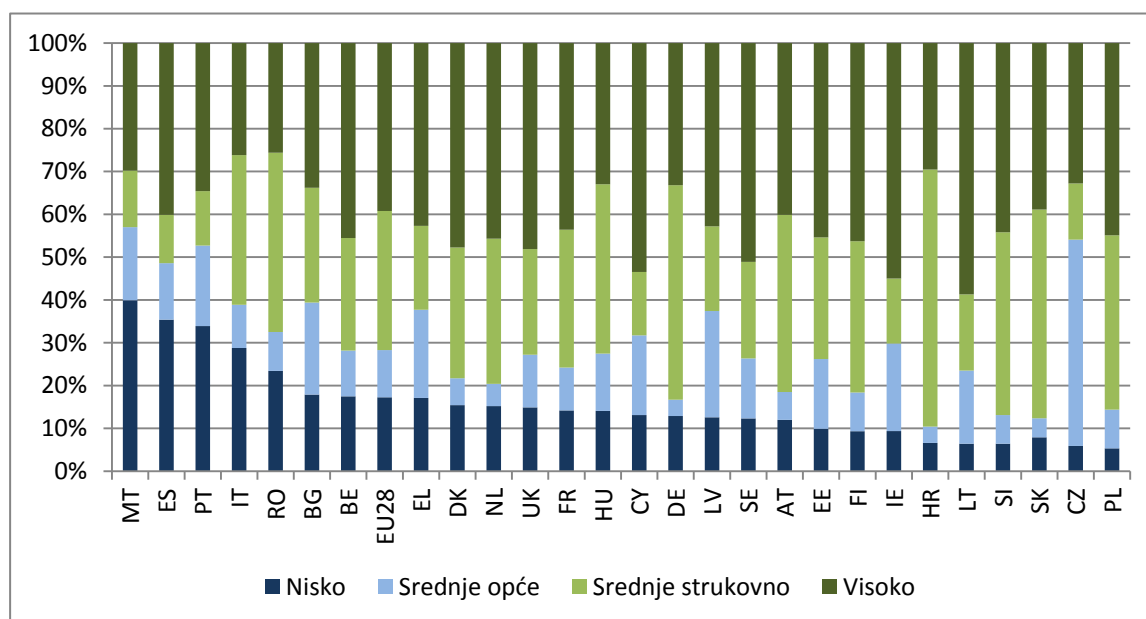
Države članice mogu različito pristupiti proširenju temeljnog SOO-a, uzimajući u obzir potražnju za različitim kvalifikacijama na tržištu rada. Proširenje privlačnosti i pružanja SOO-a na razini višeg sekundarnog obrazovanja posebno je korisno zemljama s velikim udjelom osoba koje rano napuštaju školovanje. U tim bi zemljama SOO mogao znatno pridonijeti povećanju stupnja stečenog obrazovanja.

Proširenje pružanja SOO-a na razini postsekundarnog netercijarnog ili kratkog tercijarnog obrazovanja mogla bi biti korisna opcija za zemlje s velikim udjelom osoba koje su završile opće više sekundarno obrazovanje i koje ne nastavljaju s visokim obrazovanjem.

Kako bi se riješio problem stalno visoke nezaposlenosti mladih, države članice trebale bi pružati i mogućnosti za obrazovanje odraslih čime bi se omogućio povratak u programe obrazovanja i osposobljavanja onim mladim osobama koje su već napustile temeljno obrazovanje.

Primjerice, usmjerenijom primjenom sredstava iz Europskog socijalnog fonda moglo bi se odgovoriti na taj problem jer je utvrđeno da je osposobljavanje za nezaposlene bilo jedno od najučinkovitijih područja intervencije ESF-a u razdoblju od 2007. do 2013. (odjeljak 3.5.).

Slika 9. — Stupanj stečenog obrazovanja mladih odraslih osoba u dobi od 30 do 34 godine, 2016.

Izvor: Eurostat, LFS – anketa o radnoj snazi, 2016., [edat_lfs_9914].

Napomena: pokazateljem se prikazuje najviša razina završenog obrazovanja koju su stekle osobe u dobi od 30 do 34 godine.

Prednost je SOO-a to što u okviru tog programa osobe mogu razvijati vještine i kompetencije koje su izravno relevantne na tržištu rada. Postoje različiti instrumenti kojima se osigurava da strukovne škole i centri za osposobljavanje pružaju relevantno, suvremeno osposobljavanje za određena zanimanja. Ti instrumenti uključuju sudjelovanje privatnog sektora u osmišljavanju i procjeni kurikulumā, profesionalnih standarda i testiranja polaznika. Nadalje, jedan je od najjednostavnijih načina osiguravanja da su vještine koje polaznici steknu relevantne na tržištu rada provođenje dijela osposobljavanja izvan škole, primjerice, u okviru stručne radne prakse.

Naukovanja su najpoznatiji primjer organiziranja SOO-a na taj način. Naukovanja se definiraju kao formalni program SOO-a koji uključuje naizmjenično obavljanje radne prakse (praktično radno iskustvo na radnom mjestu) i školsku nastavu (razdoblja teorijskog/praktičnog obrazovanja koji se provode u školi ili centru za osposobljavanje)¹⁶. Tim

osposobljavanjem polaznici bi nakon uspješnog završetka trebali steći nacionalno priznate kvalifikacije.

Obično postoji ugovorni odnos između poslodavca i naučnika te naučnik prima plaću u zamjenu za obavljene rad.

Naukovanja nisu jedini mogući oblik učenja kroz rad. Postoje i drugi, manje intenzivni pristupi učenju kroz rad. Oni uključuju, primjerice, SOO kroz školsku nastavu u kombinaciji s elementima osposobljavanja na radnom mjestu pri čemu ti elementi obično čine manje od 50 % trajanja programa osposobljavanja.

Postoje i načini provođenja učenja kroz rad u školi pružanjem programa kroz nastavu s laboratorijima, radionicama, kuhinjama, restoranima i poduzećima za praksu u prostorima škole te simulacijama ili stvarnim poslovnim projektima¹⁷.

oblik učenja kroz rad.

¹⁷ Europska komisija (2013.), Učenje kroz rad u Europi: Prakse i savjeti za politiku http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/alliance/work-based-learning-in-europe_en.pdf.

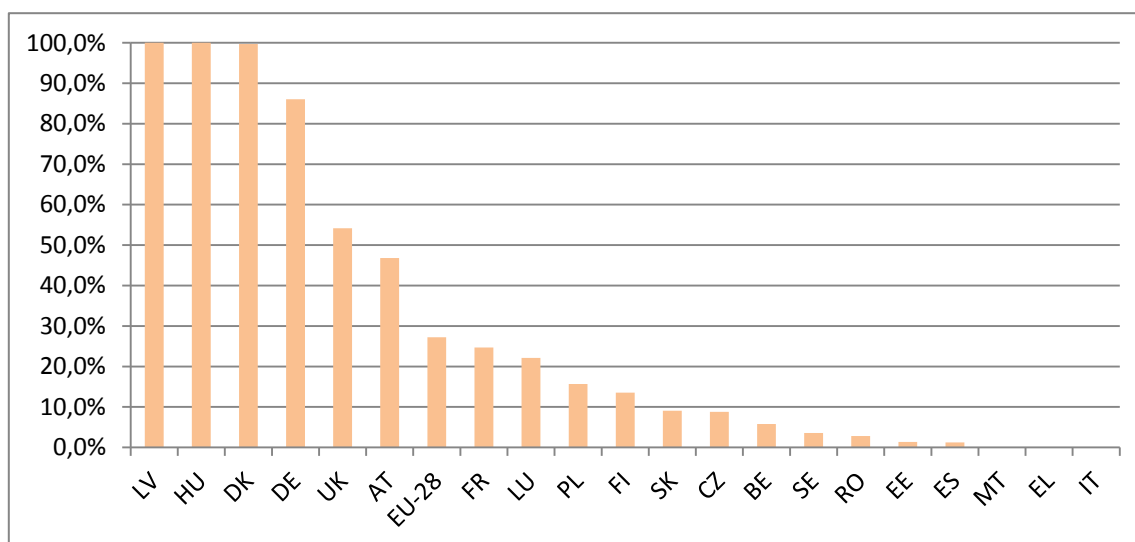
¹⁶ Europska komisija (2015.) Naukovanja –

Ograničena je dostupnost usporedivih podataka o trenutačnom stanju programā za učenje kroz rad u temeljnom obrazovanju i osposobljavanju među državama članicama.

kojima se kombinira rad i školska nastava najčešći u Latviji, Danskoj, Mađarskoj i Njemačkoj.

Unatoč tome, iz dostupnih podataka (slika 10.) jasno je da su programi u

Slika 10. — Polaznici temeljnog SOO-a u kombiniranom osposobljavanju kroz rad i školsku nastavu, 2015.

Izvor: Eurostat (UOE, 2015. [educ_uoe_enrs04]). Nedostaju podaci za MT, EL i IT.

S obzirom na opću suglasnost o tome da bi šira dostupnost visokokvalitetnih naukovanja bila djelotvoran instrument za poboljšanje održivog prijelaza iz škole u rad u mnogim državama članicama, potrebno je pojačati nastojanja da se poduzeća, uglavnom MSP-ove, uvjeri da ulože vrijeme i novac u mlade učenike. Ostala pitanja koja treba riješiti:

- osiguravanje dovoljne dostupnosti kvalificiranih predavača
- uspostavljanje i provedba odgovarajućih sustava za osiguranje kvalitete i
- privlačenje/organiziranje financiranja i drugih oblika potpore za sporazume o suradnji ustanova za SOO i poduzeća.

Obrazovanje odraslih i nastavljanje strukovnog obrazovanja i osposobljavanja: u radnom okruženju koje se brzo mijenja odrasle osobe moraju stalno osuvremenjivati i

poboljšavati svoje vještine kako bi ostale konkurentne i produktivne. Sustavi za obrazovanje odraslih moraju odgovoriti na veliki niz potreba koje imaju polaznici, poduzeća i društvo. Oni moraju osigurati da sve osobe imaju jednostavan i pravedan pristup mogućnostima za učenje. Konkretno, onima koji su napustili temeljno obrazovanje ili osposobljavanje, a da nisu stekli minimalnu razinu vještina potrebnih u suvremenom gospodarskom i društvenom okruženju, trebalo bi dati priliku da steknu te vještine kasnije u životu. Odrasle osobe mogu usavršavanjem vještina i prekvalifikacijom osigurati da njihove vještine ostanu relevantne i u skladu sa suvremenim potrebama. To se ne odnosi samo na radno okruženje, već i na aktivno sudjelovanje u društvu.

U mnogim državama članicama EU-a one odrasle osobe čije su vještine već na visokoj razini imaju dobar pristup

mogućnostima za učenje radi stalnog osuvremenjivanja i obnavljanja svojih vještina. Međutim, osobe koje imaju samo ograničene vještine, te stoga najveću potrebu za pristupom obrazovanju i osposobljavanju, obično su suočene s najvećim preprekama u pristupu učenju. Stoga se potpora odraslim osobama s niskim osnovnim vještinama ili niskom razinom kvalifikacija sada obično uključuje u programe politika država članica, često u okviru politika obrazovanja i osposobljavanja.

U cijeloj Europi države financiraju ili sufinanciraju širok raspon programa obrazovanja i osposobljavanja. U malobrojnim su slučajevima ti programi popraćeni sustavima za vrednovanje vještina, uključujući početnu procjenu vještina, potporu za usmjeravanje i informativne kampanje. Još uvijek u prevelikom broju slučajeva premalo odraslih osoba ima mogućnost pristupa visokokvalitetnim i relevantnim programima osposobljavanja namijenjenih usavršavanju ili prekvalifikaciji.

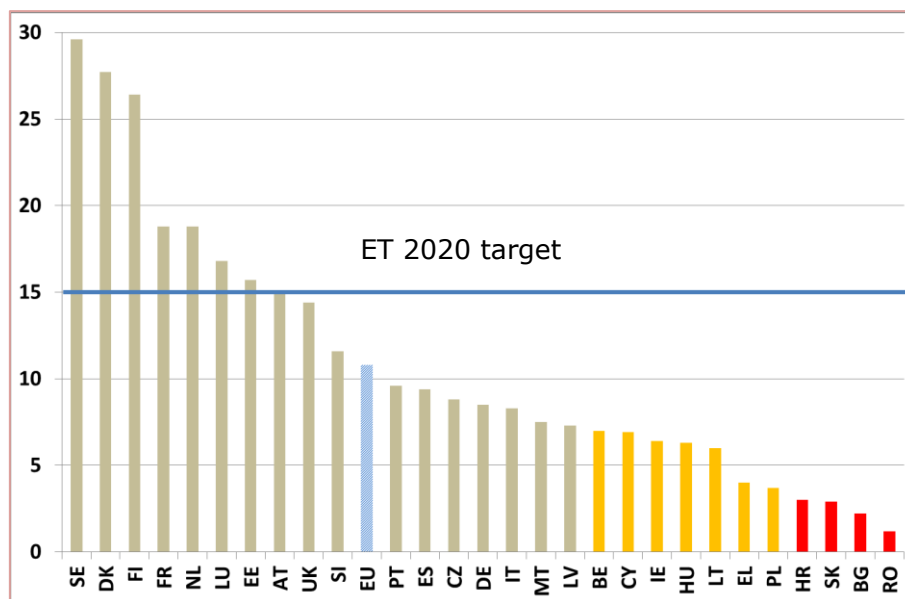
Europska komisija predložila je 2016. u okviru paketa mjera za Program za vještine uvođenje **jamstva za vještine**

kako bi pomogla odgovoriti na probleme nedostatka vještina i nejednakosti te na rastuće potrebe tržišta rada za još višom razinom vještina. Jamstvima za vještine države članice osigurale bi da se niskokvalificiranim odraslim osobama ponudi oblik usavršavanja vještina u okviru kojeg imaju sljedeće mogućnosti:

- (a) da se njihove vještine procjene i utvrde nedostatci
- (b) da dobiju individualizirani paket za obrazovanje/osposobljavanje i
- (c) da se njihove vještine vrednuju.

U okviru otvorene metode koordinacije u području obrazovanja i osposobljavanja (ET 2020.) države članice dogovorile su se o ciljnoj vrijednosti koju bi trebalo ostvariti do 2020., kada bi najmanje 15 % odrasle populacije (u dobi od 25 do 64 godine) trebalo sudjelovati u učenju. Međutim, prosječno sudjelovanje 2016. iznosilo je svega 10,8 %. Nažalost, stopa sudjelovanja često je niža kod osoba koje se vraćaju na tržište rada nakon razdoblja nezaposlenosti, starijih osoba i osoba zaposlenih u zanimanjima koja zahtijevaju polukvalificirane ili niskokvalificirane radnike, a upravo je njima najviše potrebno osuvremenjivanje i poboljšanje vještina.

Slika 11. – Sudjelovanje u cjeloživotnom obrazovanju odraslih (populacija u dobi od 25 do 64 godine, %, 2016.)

Izvor: Eurostat, Anketa o radnoj snazi (LFS)

Potpuna transparentnost i usporedivost kvalifikacija u cijelom EU-u pomoći će državama članicama da se pouzdaju u kvalitetu kvalifikacija stečenih u drugoj državi članici i olakšat će mobilnost učenika i radnika. Stoga države članice povezuju svoje razine kvalifikacija s osam razina Europskog kvalifikacijskog okvira (EQF) te navode razine EQF-a i razine nacionalnog kvalifikacijskog okvira u novoizdanim certifikatima/diplomama.

Vještine stečene izvan sustava formalnog obrazovanja i osposobljavanja često nisu dokumentirane ili formalno priznate. Države članice dogovorile su se da će do 2018. uspostaviti nacionalne sustave za vrednovanje neformalnog i informalnog učenja¹⁸. Konkretno, dogovorile su se da će provesti provjeru vještina svih nezaposlenih osoba po mogućnosti u roku od šest mjeseci od utvrđivanja potrebe. Provjera vještina pomaže u procjeni znanja, vještina i kompetencija osobe, pripremi za vrednovanje ishoda neformalnog i informalnog učenja i/ili planiranju projekta profesionalnog preusmjeravanja ili osposobljavanja. Stoga je ona posebno važna za osobe s nižim kvalifikacijama, nezaposlene osobe ili osobe izložene riziku od nezaposlenosti, migrante, mlade osobe i one koji žele promijeniti karijeru. Najbolje osmišljene mogućnosti za vrednovanje vještina stečenih izvan formalnog obrazovanja postaju dostupne i njima se stječu kvalifikacije ili dijelovi kvalifikacija.

Dobro uspostavljeni **sustavi za upravljanje vještinama** mogu pomoći u izgradnji i optimiziranju vještina i kompetencija sadašnje i buduće radne snage. Učinkoviti sustavi temelje se na pouzdanim informacijama o vještinama, uključujući informacije o očekivanjima i predviđanjima, koje se prikupljaju pouzdanim mehanizmima za procjenu vještina. Te informacije pridonose usmjeravanju politika obrazovanja i

osposobljavanja te službi za profesionalno usmjeravanje.

Komisija se s problemima povezanim s digitalnim vještinama u EU-u suočava preko svoje inicijative o velikoj koaliciji za radna mjesta u digitalnom sektoru¹⁹ te je razvila zajednički **Europski referentni okvir digitalnih kompetencija** (EDCF) u kojem se opisuje skup digitalnih kompetencija koje su danas potrebne svim građanima. Države članice primjenjuju EDCF i s njim povezan alat za procjenu za razvoj svojih obrazovnih kurikuluma, ishoda učenja ili osposobljavanja učitelja.

Sličan posao proveden je i u vezi s razvojem **Europskog referentnog okvira za poduzetništvo** (EntreComp), koji se može koristiti kao osnova za razvoj kurikuluma i aktivnosti učenja kojima se potiče poduzetništvo kao kompetencija.

Komisija podupire i uspostavljanje europskih saveza za sektorske vještine čija je zadaća osmišljavanje sektorskih strategija za vještine, predviđanje potreba za vještinama u pojedinim sektorima i jačanje sposobnosti sustava za SOO da odgovaraju na te potrebe. Savezi za sektorske vještine nastoje osigurati nove vještine u strateškim sektorima koje su potrebne za ostvarivanje europskih ciljeva u pogledu rasta i novih radnih mjesta, konkurentnosti, energetike i klimatskih promjena. Primjerice, Savez za obnovljivu energiju i zelene tehnologije rješavat će probleme s nedostatkom vještina i neusklađenošću vještina kako bi se osiguralo europsko globalno vodstvo u području obnovljive energije i podupro prijelaz na moderno gospodarstvo s niskim emisijama ugljika u čijem je središtu dekarbonizirani energetska sektor.

4. UNAKRSNI PREGLED STANJA POLITIKE

Razvoj vještina: i politikama protiv ranog napuštanja obrazovanja i

---

¹⁸ U skladu s Preporukom Vijeća o vrednovanju neformalnog i informalnog učenja (2012/C 398/01).

---

¹⁹ Vidjeti informativni članak *Digitalne vještine i radna mjesta*.

osposobljavanja [vidjeti posebni informativni članak o osobama koje rano napuštaju školovanje] podupire se cilj da sve mlade osobe steknu minimalni stupanj obrazovanja kao preduvjet za razvoj daljnjih vještina u visokom obrazovanju ili za tržište rada.

Države članice ostvarile su određeni napredak u stjecanju osnovnih vještina:

- Bugarska je poboljšala pristup kvalitetnom obrazovanju za učenike i studente čije su obitelji u nepovoljnom položaju
- u Portugalu lokalne samouprave i klasteri škola surađuju u provedbi nacionalnog plana za promicanje uspjeha u školi
- Irska je utvrdila konkretne ciljeve u pogledu pismenosti i matematičkih vještina u školama koje su u nepovoljnom položaju te relativno ambiciozne nacionalne ciljne vrijednosti za najneuspješnije i najuspješnije učenike koje treba postići do 2025.
- Češka podupire predškolske ustanove, osnovne škole i srednje škole na društveno isključenim područjima uvođenjem i provedbom pojedinačnih planova za integraciju i
- Rumunjska provodi projekt ESF-a kako bi privukla visokokvalitetne učitelje u škole koje su u nepovoljnom položaju te je u niže sekundarno obrazovanje počela postupno uvoditi novi kurikulum koji se temelji na kompetencijama.

Temeljno strukovno obrazovanje i osposobljavanje: osobe koje su nedavno završile program SOO-a imale su bolje ishode u pogledu zapošljavanja nego osobe koje su nedavno završile više sekundarno obrazovanje u okviru općih obrazovnih programa. Međutim, prosječni ishodi ne pokazuju određene razlike među različitim zemljama, što ukazuje i na prostor za poboljšanje kvalitete SOO-a u zemljama u kojima ishodi SOO-a zaostaju za prosjekom EU-a (Belgija, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Latvija i Rumunjska). Nekoliko država članica EU-a (Češka, Grčka, Španjolska, Malta i Portugal) ima i relativno velik udio mladih osoba bez

diplome višeg sekundarnog obrazovanja ili koje odabiru opće programe višeg sekundarnog obrazovanja, ali ne nastavljaju sa stjecanjem visokog stupnja obrazovanja.

Obrazovanje odraslih i vještine odraslih: sedam zemalja ima stope sudjelovanja odraslih u učenju koje su više od referentne stope iz okvira ET 2020. (15 %): Danska, Estonija, Francuska, Luksemburg, Nizozemska, Finska i Švedska. Najniža stopa sudjelovanja zabilježena je u Bugarskoj, Mađarskoj, Rumunjskoj i Slovačkoj.

Transparentnost i priznavanje vještina i kvalifikacija: do danas su 24 države članice povezale svoje nacionalne kvalifikacijske okvire s Europskim kvalifikacijskim okvirom (EQF), a 16 država članica navodi razine EQF-a na nacionalnim certifikatima i diplomama ili su odredile datum od kojeg će početi navoditi te razine.

Vrednovanje neformalnog i informalnog učenja: države članice pripremaju uspostavu nacionalnih sustava za vrednovanje vještina stečenih izvan formalnog obrazovanja i osposobljavanja. Napredak je neujednačen i još je preostalo mnogo toga za napraviti do isteka roka 2018. Primjerice, u Europskom popisu za vrednovanje za 2014. 15 država članica (Bugarska, Češka, Danska, Njemačka, Irska, Grčka, Španjolska, Cipar, Litva, Malta, Austrija, Portugal, Rumunjska, Slovačka i Ujedinjena Kraljevina) izvijestilo je da nisu uspostavile sustav za provjeru vještina, koji je jedan od elemenata nacionalnih sustava za vrednovanje.

Upravljanje vještinama: od ključne je važnosti redovito praćenje potražnje na tržištu rada pri čemu osnovni element sustava za prikupljanje informacija o tržištu rada čini sustav za praćenje zanimanja za kojima postoji potreba i onih u kojima je ponuda veća od potražnje. Unatoč tome, većina država članica trenutačno nema dovoljno dobre mehanizme za praćenje. Samo jedna trećina država članica prati promjene

potražnje za radom dok druga trećina njih ima samo djelomične podatke²⁰.

Digitalne vještine: u okviru Tablice pokazatelja Digitalne agende mjeri se napredak europskog digitalnog gospodarstva s pomoću indeksa gospodarske i društvene digitalizacije (DESI). To je složeni indeks u kojem se sažeto prikazuju relevantni pokazatelji o digitalnoj uspješnosti Europe te se prate promjene u digitalnoj konkurentnosti država članica EU-a²¹. Razvoj digitalnih vještina prati se u okviru dimenzije ljudskog kapitala u indeksu. Danska, Luksemburg, Nizozemska, Finska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina imaju najviše rezultate u području osnovnih vještina i njihove primjene. Irska, Austrija, Finska, Švedska i Ujedinjena Kraljevina imaju najbolje rezultate u području naprednih vještina i njihova razvoja. Bugarska, Grčka i Rumunjska kontinuirano ostvaruju najniže rezultate u obje poddimenzije.

Datum: 29. 9. 2017.

---

²⁰ Kvalitativni podaci koji se temelje na preglednom izvješću Europske komisije: Mapping and analysing bottleneck vacancies in EU labour markets, 2014.

²¹ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-agenda-scoreboard>.